

Cirkulärnr: 1995:136
Diariernr: 1995/1955
Nyckelord: friskolor
Handläggare: Laina Kämpe
Sektion/Enhet: Sektionen för skola och barnomsorg
Datum: 1995-06-30
Mottagare: Kommunstyrelsen
Skolstyrelsen/motsvarande
Rubrik: Kommunens bidrag till fristående skolor
Bilagor: SFS 1995:816

Skola och barnomsorg
Laina Kämpe, BS

1995-06-30

Kommunstyrelsen
Skolstyrelsen/motsvarande

Kommunens bidrag till fristående skolor

För närvarande pågår en parlamentarisk översyn av det samlade regel-systemet för fristående skolor på grundskolenivå.

I avvaktan på resultatet av denna översyn har riksdagen den 2 juni 1995 fattat beslut om vissa förändringar av bestämmelserna i skollagen om bidrag till godkända fristående skolor på grundskolenivå, prop. 1994/95:157, Ubu 16.

De beslutade ändringarna återfinns i SFS 1995:816 (bilaga 1).

Enligt de nya bestämmelserna får kommunerna vid tilldelningen av bidrag göra ett avdrag som uppgår till högst 25 procent av den framräknade genomsnittskostnaden. En annan ändring är att genomsnittskostnaden skall beräknas på den *årskurs* eleven tillhör, inte som tidigare det stadium eleven tillhör. Ytterligare en förändring berör tidpunkten för ansökan om godkännande som nu fastställts till den 1 april kalenderåret innan bidragsåret. De nya bidragsbestämmelserna träder i kraft den 1 juli 1995.

De nya bidragsbestämmelserna

De nya bestämmelserna i skollagen har följande lydelse:

”En fristående skola, som är godkänd för elever som har vanlig skolplikt, skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För varje elev skall lämnas ett belopp som motsvarar den genomsnittliga kostnaden per elev i hemkommunens grundskola det pågående kalenderåret på den

årskurs som eleven tillhör. Vid tilldelningen får kommunen göra ett avdrag som uppgår till högst 25 procent av den framräknade genomsnittskostnaden. När kommunen bestämmer avdragets storlek skall den beakta om den fristående skolan har särskilda kostnader på grund av

- 1) att skolan drivs av en enskild fysisk eller juridisk person och inte av kommunen,
- 2) att skolans åtagande omfattar elever med behov av särskilda stödinsatser,
- 3) att skolan erbjuder skolhälsovård.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får medge ett större avdrag än 25 procent, om det finns särskilda skäl", (9 kap 6 § skollagen).

Som en konsekvens av ändringen av bestämmelsen om bidrag till fristående skolor ändras också bestämmelsen i 4 kap. 8 a § skollagen som avser kommuns mottagande av elever i andra hand från en annan kommun.

Hemkommunen får även i dessa fall göra ett avdrag motsvarande 25 procent av genomsnittskostnaden.

Beaktande av särskilda kostnader

Av utskottsbetänkandet framgår att kommunerna ska beakta att de fristående skolorna har andra skatteregler, högre kostnader för pensioner, andra villkor för lokalkostnader, arbetsgivaravgifter m.m. Andra förhållanden som också skall beaktas är att vissa friskolor erbjuder skolhälsovård samt särskilda stödinsatser som t. ex. stödundervisning och hemspråksundervisning.

- Mervärdesskatt

Utbildningsutskottet har i sitt betänkande särskilt pekat på att en friskola har kostnader för mervärdesskatt som kommunen inte har och att dessa kostnader bör beaktas när avdragets storlek ska fastställas. Finansdepartementet räknar med att 30 procent av skolkostnaderna är belagda med moms. En momssats på 20 procent som omfattar 30 procent av skolkostnaderna ger en sammanlagd momssats på 6 procent beräknat på den totala skolkostnaden.

Vi tolkar riksdagens beslut så att det är friskolans *faktiska* momskostnader som ska beaktas vid fastställande av bidragsnivån. Förutsättningen för att friskolans kan få en reell kompensation är dock att merkostnaden till följd av moms *tillsammans med* övriga kostnader för verksamheten överstiger 75-procentsschablonen.

Kommunen kompenseras genom ett särskilt statsbidrag för de ökade kostnader som till följd av bestämmelserna om mervärdesskatt uppkommer vid upphandling i jämförelse med egen verksamhet inom sjukvård, tandvård, social omsorg och utbildning (SFS 1994;1799). Sådant statsbidrag utgår även då en kommun lämnar bidrag till näringsidkare för dennes verksamhet inom nämnda områden. Bidraget utgår med för närvarande 6 procent av den totala kostnaden.

- *Arbetsgivaravgifter och pensionsåtaganden*

Riksdagens beslut att kommunerna vid fastställandet av bidraget till friskolor ska beakta att friskolorna har högre kostnader för arbetsgivaravgifter och pensionsåtaganden än kommunen grundas bl a på bedömningen att staten via statsbidrag ger kommunerna viss kompensation för dels höjda arbetsgivaravgifter, dels vissa utgifter för lärarnas pensioner och trygghetsförmåner. Motsvarande kompensation utgår inte till de fristående skolorna. Enligt riksdagens mening bör detta beaktas vid fastställandet av bidragsnivån.

Finansieringen av kommunernas verksamhet delas mellan staten och kommunerna. Det gäller också skolan, såväl den kommunala som den som bedrivs i fristående regi. Förskjutningar i finansieringen mellan stat och kommun påverkar inte i sig skolornas kostnader. Enligt vår uppfattning utgör statens bidrag till arbetsgivaravgifter och pensionskostnader därför heller inte i sig motiv för någon ytterligare kompensation till friskolorna.

Vid fastställandet av den kommunala genomsnittskostnaden ska kostnader för arbetsgivaravgifter såväl som pensioner ingå. Vi utgår från att den framräknade genomsnittskostnaden baseras på kommunens *bruttokostnader*, dvs före avdrag för statsbidrag. Det innebär att friskolan redan inom ramen för 75- procentsschablonen är fullt ut kompenserad för både arbetsgivaravgifter och pensionskostnader.

Det kan däremot förekomma att friskolor i praktiken har högre *faktiska* kostnader för pensioner än de som ingår i kommunernas genomsnittskostnad. Det kan bero på att kommunernas pensionskostnader beräknas utifrån ett genomsnitt för alla anställda i kommunen. Då lärare i allmänhet har högre lön än genomsnittet medför det att kommunens genomsnittsberäkning kan vara lägre än vad som svarar mot de faktiska pensionskostnaderna för lärarna i friskolan.

Vi tolkar riksdagens beslut så att det endast är sådana faktiska kostnadsskillnader som ska beaktas då bidragsnivån fastställs. Förutsättningen för att eventuella skillnader ska leda till en reell kompensation till friskolorna är emellertid att dessa skillnader *tillsammans med* övriga kostnader för friskolans verksamhet överstiger 75- procentsschablonen.

* *Särskilda stödinsatser och skolhälsovård*

Enligt riksdagens beslut ska det vid fastställandet av bidragsnivån beaktas om friskolan har särskilda kostnader på grund av att skolans åtagande omfattar elever med behov av särskilda stödinsatser. Det kan t ex vara fråga om elever med funktionshinder, elever som behöver stödundervisning, undervisning i hemspråk eller undervisning i svenska som andraspråk. Enligt beslutet ska också beaktas om friskolan har särskilda kostnader till följd av att den erbjuder skolhälsovård.

En undersökning genomförd av IMU-Testologen AB (undersökningen omfattade 171 skolor på såväl grundskole- som gymnasieskolenivå) visar att 55 friskolor hade handikappade elever som fick särskilt stöd. Hälften av skolorna angav att de redan i dag får hjälp av kommunen för dessa elever. Vidare redovisas att drygt hälften av skolorna angav att de ger stöd till andra elever med särskilda behov. Vanligast var stöd till elever med tal-, läs- och skrivsvårigheter. Hemspråksundervisning förekom i 47 skolor. Av dessa hade 25 procent avtal med kommunen.

Av samma undersökning framgår att i stort sett samtliga friskolor erbjuder någon form av skolhälsovård. De skolor som erbjöd skolhälsovård på den egna skolan angav att de till 80 procent själva stod för finansieringen och 12 procent av skolorna angav att skolhälsovården finansierades av kommunen.

Förutsättningen för att eventuella merkostnader till följd av särskilda stödinsatser eller skolhälsovård ska leda till en reell kompensation till friskolorna är också här att merkostnaderna *tillsammans med övriga kostnader för verksamheten* överstiger 75%-schablonen.

Sammanvägd beräkning av friskolans bidrag

De nya bidragsbestämmelserna innebär att 75 procent är en miniminivå. Om de särskilda beaktanden som redovisas i 9 kap 6 § *inte inryms i detta belopp* ska friskolorna kompenseras utöver miniminivån.

Detta medför att kommunen, inför fastställandet av det bidrag som ska utges, måste bedöma om eventuella merkostnader leder till att de *sammantagna* kostnaderna för friskolans verksamhet överstiger 75 procent av kommunens genomsnittskostnad.

Den situationen kan ju inträffa att en fristående skola, även med beaktande av vissa merkostnader, har lägre sammantagna kostnader än de som avses kunna bli täckta genom det lagfästa minimibidraget om 75 procent av kommunens genomsnittskostnad. I ett sådant fall föreligger inte grund för särskild kompensation.

För att kommunen vid prövningen av bidragets storlek ska kunna avgöra om de särskilda kostnaderna enligt ovanstående ryms inom schablonbidraget behövs därför en *samlad kostnadsredovisning* från friskolan i vilken redovisas kostnader för erlagd moms, förekomst och omfattning av skolhälsovård och särskilda stödinsatser såväl som övriga kostnader för verksamheten. För att att sådan samlad prövning ska leda till en reell kompensation utöver 75-procentsschablonen förutsättes självfallet också att de redovisade kostnaderna för verksamheten är rimliga jämfört med kommunens egna.

Av administrativa skäl finner vi det rimligt att sådana samlade kostnadsredovisningar förbehålls de situationer då en friskola gör anspråk på bidrag som överstiger 75-procentsschablonen.

Den situationen kan uppstå att en friskola ej accepterar det bidragsbelopp kommunen fastställt. Friskolan kan då begära att frågan prövas i "den för

tvistemål stadgade ordningen". Det innebär att friskolan kan initiera en civilrättslig process vid tingsrätt.

Tidpunkt för ansökan om godkännande

En ändring som berör såväl kommuner som friskolor är att tiden för ansökan om att få bli godkänd som friskola är ändrad. För att en nystartad friskola ska få bidrag skall skolan ha ansökt om att bli godkänd före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret. För närvarande är tidpunkten 1 augusti. Den nya tidpunkten skall tillämpas på ansökningar som avser bidragsåret 1997/98. För att en nystartad friskola ska bli berättigad till bidrag från och med 1 juli 1997 skall skolan ha ansökt om att bli godkänd före den 1 april 1996.

Denna förändring gäller också fristående särskolor samt fristående gymnasieskolor och gymnasiesärskolor som kan förklaras berättigade till bidrag.

För kommunernas del bedöms ändringen innebära bättre planeringsförutsättningar.

Frågor med anledning av detta cirkulär kan ställas till Ingegärd Hilborn tfn 08-772 44 25 eller Louise Fernstedt 08-772 43 30, 08-767 21 05, 010-227 40 68. eller Laina Kämpe tfn 08 - 772 46 37.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Sektionen för skola och barnomsorg

Louise Fernstedt

Laina Kämpe

Bilaga
SFS 1995:816